

3. Закон України «Про Державний бюджет України на 2015 рік»: Верховна Рада України; Закон від 06.12.2012 № 5515-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Інформаційне агентство УНІАН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/>.
5. Крикунова В.М., Данелюк К.М. Державний борг України: обсяг, динаміка, структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Chem_Biol/Tavnv/2009_63_2/63_2_8.pdf.
6. Ярошевич Н.Б. Управління державним боргом: зарубіжний досвід та українська реальність / Науковий вісник. – 2009. – Вип. 17.8. – С. 266-271.
7. МВФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2015/cr1569.pdf>.
8. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=392721.
9. Національний Банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44464.
10. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 // Урядовий кур'єр. – 2015. – № 6.

УДК 330.34

Кожухова Т.В.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародної економіки
Криворізького економічного інституту*

СВІТОВИЙ БАНК: СТРАТЕГІЯ ЩОДО ВИКОРІНЕННЯ ЗЛИДЕННОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОБУТУ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

У статті досліджено основні стратегічні аспекти фінансової діяльності Світового банку щодо викорінення злидненості та забезпечення добробуту країн, що розвиваються. Розглянуто інструменти фінансування Світового банку, які включають фінансування інвестиційних проектів та фінансування на підтримку розвитку. Проаналізовано сучасний стан та визначено тенденції фінансування програм МБРР і МАР, спрямованих на викорінення крайньої бідності та забезпечення добробуту для всіх.

Ключові слова: фінансування, інвестиції, кредити, злидненість, Світовий банк.

Кожухова Т.В. ВСЕМИРНЫЙ БАНК: СТРАТЕГИЯ ПО ИСКОРЕНЕНИЮ НИЩЕТЫ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ БЛАГОСОСТОЯНИЯ РАЗВИВАЮЩИХСЯ СТРАН

В статье исследованы основные стратегические аспекты финансовой деятельности Всемирного банка по искоренению нищеты и обеспечению благосостояния развивающихся стран. Рассмотрены инструменты финансирования Всемирного банка, которые включают финансирование инвестиционных проектов и финансирование на поддержку развития. Проанализировано современное состояние и определены тенденции финансирования программ МБРР и МАР, направленных на искоренение крайней бедности и обеспечение благосостояния для всех.

Ключевые слова: финансирование, инвестиции, кредиты, нищета, Всемирный банк.

Kozhukhova T.V. WORLD BANK: STRATEGY FOR POVERTY ERADICATION AND WELFARE OF DEVELOPING COUNTRIES

In the article the basic aspects of the World Bank financial strategy for poverty eradication and welfare in developing countries have been examined. Instruments of World Bank financing, including the financing of investment projects and funding to support the development have been investigated. The current situation and trends of IBRD and IDA funding programs for extreme poverty eradication and general prosperity ensuring have been identified and analyzed.

Keywords: financing, investments, loans, poverty, the World Bank.

Постановка проблеми. Новий порядок денний у сфері розвитку [1], прийнятий на саміті ООН у 2015 р., визначив цілі у сфері сталого розвитку та завдання, що передбачають продовження роботи, розпочатої в період дії Декларації тисячоліття [2]. Найважливішим глобальним завданням і однією з необхідних умов сталого розвитку є ліквідація злидненості. Незважаючи на значні досягнення світового співтовариства у скороченні бідності й голоду, проблема залишається актуальною. За даними доповіді ООН «Цілі розвитку тисячоліття» (2015 р.), у всьому світі число людей, які живуть в умовах крайньої бідності, скоротилося більш ніж наполовину – з 1,9 млрд. осіб у 1990 р. до 836 млн. осіб у 2015 р. [3]. Важливість надання міжнародними фінансовими установами згідно з їх мандатами допомоги всім країнам, особливо країнам, що розвиваються, у забезпеченні можливостей для стратегічного маневру визнана у підсумковому документі Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року» [1]. Взяти на себе провідну роль

у визначенні шляхів фінансування програми розвитку на період після 2015 р. ООН закликала Світовий банк, метою якого є підвищення рівня життя країн, що розвиваються.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам фінансування міжнародними інститутами сталого розвитку країн, що розвиваються, присвячено праці багатьох зарубіжних та вітчизняних учених. Питання позиціонування Світового банку вивчали К. Гілберт [4], А. Пауел [4], Д. Вайнс [4]; роль Світового банку в скороченні злидненості розглядали М. Клеменс і М. Кремер [5], П. Камек [6]; підхід Світового банку до надання міжнародної економічної допомоги та дані, що лежать в основі відбору країн-реципієнтів, досліджував І. Васкес [7]. Серед вітчизняних науковців варто виділити О.Г. Білоруса та Ю.М. Мацейко [8], які досліджували загальні питання фінансування глобального сталого розвитку; В.Є. Новицького [9], який розглядав використання зовнішніх фінансових ресурсів у процесі світового економічного розвитку; С.М. Смолянкіну [10],

яка визначила роль міжнародних фінансових організацій у забезпеченні міжнародної екологічної безпеки в умовах глобалізації. Необхідність активізації зусиль міжнародних фінансових інститутів у сфері фінансування сталого розвитку у зв'язку з прийняттям нового порядку денного до 2030 р. визначає потребу в дослідженні стратегії Світового банку щодо викоринення злиденності та забезпечення добробуту країн, що розвиваються.

Мета статті полягає у дослідженні стратегії Світового банку щодо викоринення злиденності та забезпечення добробуту країн, що розвиваються.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) і Міжнародної асоціації розвитку (МАР), що входять до групи Світового банку, спрямована на досягнення двох цілей – викоринення крайньої бідності шляхом скорочення до 2030 р. до 3% частки світового злиденного населення і забезпечення добробуту для всіх шляхом збільшення доходів 40% найбідніших жителів кожної країни [11]. Досягнення даних цілей здійснюється Світовим банком через надання позик, кредитів, грантів, гарантій, продуктів управління ризиками та експертних рекомендацій у сферах розвитку, а також координацію заходів з вирішення регіональних та глобальних завдань.

З метою сприяння сталому розвитку МБРР випускає облігації на міжнародних ринках капіталу, використовуючи ресурси для скорочення бідності й забезпечення зростання в інтересах усіх верств населення, надаючи позики, гарантії, інструменти управління ризиками та консультативні послуги країнам із середнім рівнем доходу і платоспроможним країнам з низьким рівнем доходу.

МАР є найбільшим багатостороннім джерелом пільгового фінансування найбідніших країн світу і основним інструментом досягнення в цих країнах цілей Світового банку. МАР підтримує зусилля країн у сфері підвищення темпів економічного зростання, скорочення масштабів бідності та покращання умов життя бідних верств населення. У 2015 р. критеріям для отримання допомоги МАР відповідали 77 країн, що мали дохід \$1 215 або менше на душу населення [12]. Поповнення бюджету МАР здійснюється раз на три роки за рахунок внесків розвинених країн, а також інших організацій групи Світового банку: МБРР і Міжнародної фінансової корпорації.

Інструменти фінансування Світового банку включають фінансування інвестиційних проектів (ФІП) та фінансування на підтримку розвитку (ФІР).

ФІП розраховане на довгострокову перспективу (від 5 до 10 років) і використовується в усіх сферах діяльності, насамперед в таких, як інфраструктура, розвиток людського потенціалу, сільське господарство та державне управління. Урядам країн надаються фінансові ресурси у вигляді позик МБРР і кредитів/грантів МАР, а також гарантій для сприяння діяльності, спрямованої на створення фізичної/соціальної інфраструктури, необхідної для скорочення масштабів бідності та забезпечення сталого розвитку. На відміну від кредитування на комерційних умовах, що здійснюється Світовим банком, ФІП не тільки забезпечує надання необхідних фінансових ресурсів країнам-позичальникам, але й слугує стійким механізмом поширення глобальних знань і надання технічної допомоги. Зокрема, здійснюється фінансування аналітичної діяльності та проектування на концептуальних стадіях розробки проекту, технічної допомоги та експертної оцінки на стадіях реалізації проекту та інституційного будівництва [12].

ФІР передбачає прискорене надання фінансової допомоги, що дозволяє позичальнику покрити поточні або прогнозовані потреби у фінансуванні. ФІР має на меті сприяння зусиллям позичальника у забезпеченні сталого розвитку в рамках програми дій політичного та інституційного характеру (підвищення ефективності управління державними фінансами, поліпшення інвестиційного клімату, усунення недоліків з метою підвищення ефективності надання послуг та диверсифікація економіки). Фінансові ресурси використовуються позичальником у рамках існуючих систем і процедур реалізації проектів і програм. Рішення про використання ФІР у тій чи іншій країні приймаються Світовим банком у контексті Стратегії сприяння країні. Основними умовами фінансування в рамках ФІР є розробка та реалізація програм і проектів за ініціативою і силами самих країн, відповідність проектів і програм поставленим цілям і завданням, консультації з зацікавленими сторонами, координація діяльності донорів та досягнення конкретних результатів. Кошти в рамках ФІР виділяються країнам у вигляді позик МБРР і кредитів або грантів МАР на таких умовах: підтримання належних основ макроекономічної політики, що визначаються Світовим банком на основі результатів оцінок Міжнародного валютного фонду (МВФ), задовільної реалізації спільної програми реформ [12].

У 2015 фінансовому році (ф. р.) загальна сума нових зарезервованих кредитних ресурсів МБРР і МАР збільшилася майже на 35% порівняно з

Таблиця 1

Кредитування МБРР і МАР за секторами, \$ млрд.

Сектор	2013 ф.р.	2014 ф.р.	Відх., %	2015 ф.р.	Відх., %
Сільське, лісове господарство, рибальство	2,1	3,1	47,6	3,0	-3,2
Освіта	2,7	3,4	25,9	3,5	2,9
Енергетика і гірничодобувна промисловість	3,3	6,7	103,0	4,5	-32,8
Фінанси	2,1	2,0	-4,8	4,1	105,0
Охорона здоров'я та інші послуги у соціальній сфері	4,4	3,4	-22,7	6,6	94,0
Промисловість і торгівля	1,4	1,8	28,6	2,3	27,8
Інформація та зв'язок	0,2	0,4	100,0	0,3	-25,0
Державне управління та судово-правова система	8,0	8,8	10,0	8,2	-6,8
Транспорт	5,1	6,9	35,3	5,2	-24,6
Водопостачання, каналізація, захист від паводків	2,2	4,3	95,5	4,8	11,6
Разом	31,5	40,8	29,5	42,5	4,2
у т. ч. з боку МБРР	15,2	18,6	22,4	23,5	26,3
у т. ч. з боку МАР	16,3	22,2	36,2	19,0	-14,4

Джерело: розраховано автором на основі [13]

2013 р. і становила \$42,5 млрд.: обсяг нових зарезервованих кредитних ресурсів МБРР – \$23,5 млрд.; МАР – \$19 млрд., у т. ч. \$15,9 млрд. – у формі кредитів, \$2,4 млрд. – у формі грантів та \$600 млн. – у вигляді гарантій [13].

Кредитування МБРР і МАР здійснюється за такими тематичними напрямками: управління економікою, охорона довкілля та раціональне використання природних ресурсів, розвиток фінансового та приватного секторів, розвиток людських ресурсів, управління державним сектором, зміцнення правової системи, розвиток сільських районів, соціальний розвиток, гендерна рівність і соціальна інтеграція, соціальний захист і управління ризиками, торгівля та інтеграція, міський розвиток (табл. 1) [13].

Значні кошти МБРР і МАР у 2015 ф. р. виділені на сектор державного управління та судово-правову систему (19% від загального обсягу), охорону здоров'я (15,5%), транспорт (12,2%), водопостачання і каналізацію (11,3%) (рис. 1).

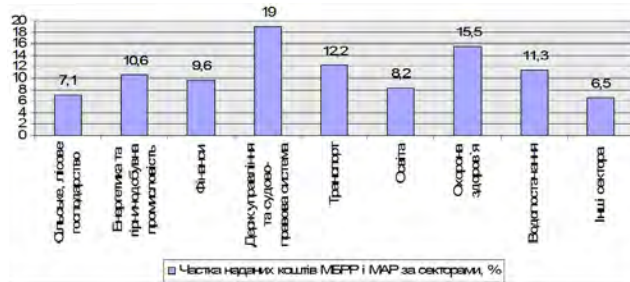

Рис. 1. Частка наданих коштів МБРР і МАР за секторами (2015 р.), %

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Найменша частка коштів спрямована на промисловість і торгівлю, інформацію та зв'язок (інші сектори – 6,5%).

Найбільша частка ресурсів МБРР і МАР у 2015 ф.р. надана країнам Африки – 27,3% (на державне управління та судово-правову систему (\$3 млрд.), охорону здоров'я та інші послуги в соціальній сфері (\$2,8 млрд.), транспорт (\$1,2 млрд.); Південної Азії – 18,6% (на водопостачання, каналізацію і захист від паводків (\$1,4 млрд.), транспорт (\$1,3 млрд.), державне управління та судово-правову систему (\$1,2 млрд.); Європи та Центральної Азії – 16,9% (на енергетику і гірничодобувну промисловість (\$1,4 млрд.), транспорт (\$1,1 млрд.), державне управління та судово-правову систему (\$1,1 млрд.)).

Частка ресурсів, що надійшла до Східної Азії та Тихоокеанського регіону, становила 14,8% від загального обсягу (на водопостачання, каналізацію і захист від паводків (\$1,2 млрд.), державне управління та судово-правову систему (\$1,2 млрд.), тран-

спорт (\$1,2 млрд.). Країни Латинської Америки та Карибського басейну отримали 14,1% від загального обсягу зарезервованих коштів (на охорону здоров'я (\$1,6 млрд.), державне управління та судово-правову систему (\$1,3 млрд.), освіту (\$1,0 млрд.). Найменша частка отримана країнами Близького Сходу та Північної Африки – 8,2% (на енергетику і гірничодобувну промисловість (\$1 млрд.), водопостачання, каналізацію і захист від паводків (\$611 млн.), охорону здоров'я (\$600 млн.) (рис. 2).

У рамках нової моделі операційної діяльності Світового банку, уведеної в дію у 2014 р., групи країн є основною ланкою взаємодії банку з клієнтами й несуть відповідальність за розроблення регіональних стратегій.

Рис. 2. Частка зарезервованих МБРР і МАР коштів за регіонами (2015 р.), %

Джерело: розраховано автором на основі [13]

Новий підхід Світового банку до взаємодії з країнами має більш системний характер, ґрунтується на аналізі фактичних даних та орієнтований на надання допомоги країнам-членам у досягненні цілей викоринення крайньої бідності й забезпечення добробуту для всіх. Виходячи з власного розуміння країнами їх цілей у сфері розвитку, що визнаються в рамках ініційованих країнами процесів, та результатів діагностичних досліджень, що дозволяють визначити сфери, в яких відбудеться найбільший прогрес, Світовий банк спільно з країнами розробляє стратегії партнерства. Регіональні стратегії Світового банку враховують пріоритети розвитку країн та передбачають здійснення таких заходів:

– Африка – підтримка процесів регіональної інтеграції, усунення пов'язаних з розвитком факторів, що сприяють нестабільності й конфліктам, розширення доступу до електроенергії, надання підтримки дрібним селянським господарствам і підвищення продуктивності сільського господарства, розробка і здійснення планів відновлення економіки в країнах, що постраждали від епідемії лихоманки Ебола;

– Південна Азія – розкриття потенціалу регіону для розвитку та зосередження уваги на вирішенні завдань регіональної інтеграції, сприяння еконо-

Таблиця 2

Зарезервовані МБРР і МАР кошти за регіонами, \$ млрд.

Region	2013 ф.р.	2014 ф.р.	Відх., %	2015 ф.р.	Відх., %
Африка	8,2	10,6	29,3	11,6	9,4
Східна Азія та Тихоокеанський регіон	6,3	6,3	-	6,3	-
Європа та Центральна Азія	5,3	5,5	3,8	7,2	30,9
Латинська Америка та Карибський басейн	5,2	5,1	-1,9	6,0	17,6
Близький Схід та Північна Африка	2,0	2,8	40,0	3,5	25,0
Південна Азія	4,5	10,5	133,3	7,9	-24,8
Разом	31,5	40,8	29,5	42,5	4,2

Джерело: розраховано автором на основі [13]

мічному зростанню, соціальній інтеграції, адаптації до зміни клімату та охороні довкілля, підвищення ефективності державного управління;

– Європа та Центральна Азія – підвищення конкурентоспроможності та забезпечення добробуту для всіх за рахунок створення робочих місць і сприяння екологічній, соціальній та фінансово-бюджетній стійкості, включаючи заходи щодо протидії зміні клімату;

– Східна Азія та Тихоокеанський регіон – сприяння соціальній інтеграції та розширенню прав і можливостей населення, зайнятості й зростанню на основі розвитку приватного сектору, сприяння державному управлінню та інститутам, інфраструктурі й урбанізації, приділення уваги зміні клімату та управлінню ризиками стихійних лих;

– Латинська Америка та Карибський басейн – надання різноманітних фінансових послуг, а також послуг, пов'язаних з поширенням і впровадженням знань і мобілізацією ресурсів відповідно до нагальних потреб країн регіону, у число яких входять підвищення продуктивності, посилення інтеграції у сфері торгівлі, більш ефективне управління ризиками стихійних лих і створення системи освіти і робочих місць високої якості;

– Близький Схід і Північна Африка – підвищення ефективності та результативності систем охорони здоров'я й освіти, удосконалення управління, сприяння соціальній інтеграції, створення робочих місць, диверсифікація економіки, у т. ч. шляхом розвитку малих і середніх підприємств, підвищення енергоефективності, приділення уваги забезпеченню миру і стабільності [13].

Висновки. Отже, стратегія Світового банку щодо викорінення злиденності та забезпечення добробуту країн, що розвиваються, передбачає стимулювання стійкого економічного зростання в інтересах усіх верств населення, вкладення коштів у створення більшої кількості продуктивних робо-

чих місць, якісну освіту, здоров'я, сучасну інфраструктуру і розширення рівних можливостей для всіх, створення дієвих систем соціального захисту і праці, щоб найбільш уразливі групи населення змогли вистояти в умовах економічних потрясінь або стихійних лих.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.un.org.
2. Декларація тисячелеття ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.
3. Цели развития тысячелетия: доклад ООН за 2015 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
4. Positioning the World Bank / C. Gilbert, A. Powell, D. Vines // Economic Journal. – 1999. – № 109(459). – P. 598–633.
5. Clemens M., Kremer M. The New Role of the World Bank / M. Clemens, M. Kremer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cgdev.org/>.
6. Cammack P. What the World Bank Means by Poverty Reduction / P. Cammack [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://r4d.dfid.gov.uk/>.
7. Васкес И. Новый подход к международной экономической помощи / И. Васкес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.inliberty.ru/>.
8. Білорус О.Г. Глобальний сталий розвиток: [монографія] / О.Г. Білорус, Ю.М. Мацейко. – К.: КНЕУ, 2006. – 488 с.
9. Глобалізація і безпека розвитку: [монографія] / О.Г. Білорус [та ін.]. – К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.
10. Смолянкіна С.М. Роль міжнародних фінансових організацій у забезпеченні міжнародної екологічної безпеки в умовах глобалізації / С.М. Смолянкіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua>.
11. World Bank Group Strategy (2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/>.
12. Група Всемирного банка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>.
13. Годовой отчет Всемирного банка (2015 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>.